

Nr 228.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Sollefteå stad m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMBIN, ALMKVIST, LYBERG.

Departementschefen, statsrådet Rosén anför:

Genom brev den 12 maj 1905 förordnade Kungl. Maj:t, att Västernorrlands regemente skulle förläggas till den dåvarande köpingen Sollefteå, så snart kasernetablissemang för regementet blivit därstädes uppfört, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade arméförvaltningens fortifikationsdepartement att med köpingen ingå avtal angående upplåtelse av mark till plats för kasernetablissemang.

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 195 häft. (Nr 228.) 572 27 1

mang och övningsfält m. m. enligt av köpingen gjorda erbjudanden och villkor. Mellan fortifikationsdepartementet och köpingen slöts i anledning härav ett den 6 och den 26 juli 1905 dagtecknat kontrakt i ämnet, vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. C) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende.

Med erinran om att Västernorrlands regemente enligt 1925 års härordningsbeslut vore avsett att nedbringas till s. k. begränsad organisation anförde stadsfullmäktige i Sollefteå i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 januari 1926, att stadsfullmäktige hyste den uppfattningen, att kronan vore pliktig att ersätta staden den förlust, som staden tillskyndades i följd av regementets blivande mindre organisation; och anhöllo därför stadsfullmäktige — på grund av närmare utvecklad motivering, vartill jag i det följande återkommer — att Kungl. Maj:t måtte åvägabringa förhandlingar mellan kronan och Sollefteå stad, i syfte att staden måtte erhålla full gottgörelse i anledning av kaderminskningen. Ifrågavarande framställning överlämnades till de sakkunniga för undersökning av ersättningsfrågor i anledning av regementsindragningar m. m. (den s. k. kasernkommittén).

De förhandlingar med staden, som härefter inleddes av kasernkommittén, hava resulterat i en den 14 och den 21 december 1926 dagtecknad preliminär överenskommelse, vilken torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) till statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Överenskommelsen, som angivits vara träffad under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, går ut på, att kronan skulle bereda staden ersättning i form av förhöjning i de priser, som kronan enligt förutberörda 1905 års kontrakt erlägger till staden för vatten och elektrisk ström, ävensom att kronan skulle utan vederlag å staden överlåta ett område av Västernorrlands regementes övningsfält.

Sedan kasernkommittén i samband med nyssnämnda förhandlingar fått sin uppmärksamhet riktad på de å Sollefteå gamla lägerplats belägna byggnader, som — tidigare använda till sjukhus — sedan år 1921 stått obegagnade, har kommittén därjämte avslutat ett den 9 och den 21 december 1926 dagtecknat preliminärt avtal med Västernorrlands läns landsting, enligt vilket kronan skulle å landstinget mot visst vederlag överlåta berörda byggnader jämte ett däromkring beläget markområde. Detta avtal har likaledes träffats under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, och torde detsamma böra fogas såsom bilaga (Bil. B) till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Jag anhåller nu att få närmare redogöra för ifrågavarande uppgörelser, vilka av kasernkommittén med skrivelse den 14 januari 1927 underställts Kungl. Maj:ts prövning.

Stadsfullmäktige i Sollefteå.

I förenämnda skrivelse den 23 januari 1926 anförde stadsfullmäktige i Sollefteå i huvudsak följande.

När Sollefteå dåvarande köping år 1905 med arméförvaltningens fortifikationsdepartement undertecknat kontrakt angående upplåtelse av mark m. m. för Västernorrlands regementes kasernetablissemang och övningsplats, hade köpingen påtagit sig mycket stora förpliktelser gentemot kronan. Att så skett hade emellertid berott på den tillförsikt, samhället hyst, att förläggande av

ett regemente till denna ort skulle verksamt bidra till samhällets förkovran och utveckling. Undertecknandet hade gjorts under den visserligen i avtalet icke uttryckta men dock befintliga förutsättningen, att det till samhället förlagda truppförbandet skulle vara av en storlek, som vid tiden i fråga varit den vanliga för truppförband av motsvarande slag. Att de kommunala myndigheterna räknat rätt i avseende på förhoppningarna om regementsförläggningens betydelse för samhällets utveckling i olika hänseenden, belystes genom vissa vid skrivelsen fogade uppgifter rörande folkmängd, taxeringsvärde å fastigheter, taxerade inkomstbelopp och uttaxeringar inom Sollefteå köping och stad för åren 1904—1924. Det vore ingalunda sannolikt, att Sollefteå dåvarande kommun överhuvud skulle hava iklätt sig några uppoffringar för en förläggning dit av ett truppförband av så ringa styrka, som regementet enligt dess nya organisation framdeles komme att utgöra. I varje fall borde en minskning av regementet till en bråkdel av den storlek, som vid tiden för avtalets ingående hade avsetts, berättiga staden till gottgörelse från kronan. Men icke nog med att undertecknandet av 1905 års kontrakt skett under nyss omförmälda förutsättningar från kommunens sida, utan hade också samhällets hela kommunala politik sedermera varit baserad på nämnda förutsättningar. I en del fall hade sålunda besluten inom vederbörande kommunala korporation direkt framtvungits av regementets storlek och omfattning. Stadsfullmäktige ville i detta sammanhang framhålla en utbyggnad av elektricitetsverket och ny kraftstation, dragande en sammanlagd kostnad av omkring 500,000 kronor. Tidigare hade vattenledningsanläggningen, närmast för att kunna tillfredsställa regementets behov, dragit en kostnad av cirka 225,000 kronor. Även övriga kommunala beslut, exempelvis stadens insatser för bostadsbyggandet, stadsplaneregleringen, kommunala mellanskolans successiva påbyggnad med fullständigt gymnasium på stadens bekostnad m. m., sammanhängde mer eller mindre direkt med regementets förläggning till staden.

Dessa för ett samhälle av Sollefteå stads ringa storlek så omfattande utgifter hade givetvis icke kunnat gäldas utan upptagande av lån, som nu med räntor och amorteringar starkt betungade stadens budget. Vid den genom regementets delvisa indragning förorsakade minskningen av kommunala skatteobjekt komme detta förhållande att ytterligare tynga stadens befolkning. Stadsfullmäktige ville i detta sammanhang framhålla, att Sollefteå stad vore den till folkmängden minsta garnisonsstad, som drabbades av 1925 års beslut angående försvarsväsendets omorganisation, och att den beslutade partiella indragningen av Västernorrlands regemente därför säkerligen komme att för Sollefteå stad medföra menligare följder än en förestående total indragning av truppförband kunde komma att medföra för ett större och av en regementsförläggning ekonomiskt mindre beroende samhälle.

Sollefteå stads förluster genom regementets minskning komme att väsentligen bestå uti:

- 1) den direkta förlust, som uppkomme, genom att de engångskostnader, staden fått vidkännas för regementets förläggning, till större delen ginge förlorade utan motsvarande nytta för staden;

- 2) den minskning i inkomster för stadens vatten- och elektricitetsverk, som följde av regementets minskade förbrukning av vatten och elektricitet;

- 3) den minskning i skatter och andra kommunala intäkter, som uppstode genom utflyttning av militärpersonalen;

- 4) den indirekta förlust, staden kunde komma att lida genom minskad rörelse inom samhället och minskade förvärvsmöjligheter för stadens civila innevånare; samt

- 5) den indirekta förlust, som en med regementets minskning sammanhängande ökning i skattebördan för stadens befolkning komme att innebära.

Vad anginge stadens engångskostnader för regementsförläggningen, hölle stadsfullmäktige före, att staden vore berättigad att erhålla full gottgörelse för sagda kostnader, enär förutsättningen för avtalet bortfallit genom en så betydande inskränkning i fråga om regementets omfattning, som nu beslutats. De närmare grunder, efter vilka denna ersättning borde bestämmas, eller i vilken omfattning, staden borde tillerkännas gottgörelse för minskade inkomster för vatten- och elektricitetsverken, minskade skatteinkomster och indirekta förluster, syntes emellertid stadsfullmäktige lämpligen kunna ske efter särskilda förhandlingar mellan kronan och Sollefteå stad.

Kasern-
kommittén.

Såsom förut nämnts, överlämnades stadsfullmäktiges framställning till kasernkommittén. Nämda kommitté har i sin omförmälda skrivelse den 14 januari 1927 beträffande *betydelsen för Sollefteå stad av 1925 års beslut i försvarsfrågan samt stadens uppoffringar i anledning av regementets ditförläggning m. m.* anfört följande.

De år 1925 beslutade inskränkningarna i försvarsorganisationen berörde, såvitt anginge Sollefteå stad, egentligen allenast Västernorrlands regemente. Enligt beslutet i försvarsfrågan skulle regementet bibehållas men undergå viss minskning. Utöver den reduktion, som enligt nämnda beslut inträdde för ett infanteriregemente med normalorganisation, omfattande sex utbildningsenheter, tillkomme för Västernorrlands regemente ytterligare den minskning, som föranleddes av att detta truppförband tillhörde de infanteriregementen, vilka skulle erhålla så kallad begränsad organisation, omfattande allenast fem utbildningsenheter. Betydelsen för staden av nämnda beslut syntes i viss mån framgå av nedanstående tablå:

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlönings- förmåner	Årskon- tingent värnplik- tiga	Utbild- ningstid för värn- pliktiga
	Office- rare	Under- office- rare	Man- skap	Musik- perso- nal	Civil- militär perso- nal	Pensio- nerad perso- nal	Summa			
1901.....	47	38	267	33	4	—	389	598,000	630	240
1914.....	53	39	204	33	4	—	333	806,000	630	{ 340 165 *)
1925.....	36	25	118	21	4	4	208	547,000	650	140

*) Under det s. k. provisoriet från och med 1920 års klass.

Beträffande de i tablån meddelade uppgifterna ville kommittén särskilt framhålla, att i förhållande till 1901 års härordning — varå det mellan kronan och staden angående regementets förläggning upprättade kontraktet vore grundat — 1925 års organisation innebure en minskning av 11 officerare och 13 underofficerare. Vad musikpersonalen anginge, hade denna enligt 1901 års härordning efter en år 1905 beslutad omorganisation bestått av 11 musikunderofficerare och 22 man, tillhörande manskapet, men skulle enligt 1925 års härordning utgöras av 1 musikdirektör, 5 musikunderofficerare och 15 man, tillhörande manskapet. Antalet musikunderofficerare nedginge sålunda med 6, men i stället tillkomme 1 musikdirektör. Jämförelsen mellan de enligt 1901 och 1925 års härordningar utgående avlöningsförmånerna, beräknade i enlighet

med de av kommittén tillämpade grunderna, utvisade en minskning av 51,000 kronor. Till upplysning om den inverkan å stadens skatteintäkt, sistnämnda minskning kunde antagas innebära, kunde nämnas, att kommunal-skatten per bevilningskrona under de tre senaste åren utgjort: 1924 6 kronor 70 öre, 1925 7 kronor och 1926 8 kronor.

Vad Sollefteå uppoffringar för Västerorrlands regemente anginge, hade samhället åtagit sig vissa förpliktelser i det mellan dåvarande Sollefteå köping och kronan den 6 och 26 juli 1905 upprättade kontraktet om regementets förläggande till köpingen, och finge kommittén angående innehållet av kontraktet hänvisa till detsamma (se Bil. C).

Staden hade i ett till Svenska stadsförbundet lämnat meddelande uppskattat sina prestationer på grund av detta kontrakt på följande sätt: värdet av staden tillhörig, till kronan upplåten mark om 177

hektar efter 2,000 kr. per hektar	kr. 354.000:—	
besänning av 70 hektar av den överlämnade marken efter 30 kr. per hektar	»	2.100:—
framdragande till kaserntomten av elektriska ledningar	»	3.000:—
förlängning av vattenledningen, 200 m. å 16 kr. per meter	»	3.200:—
ny avloppsledning i Djupögatan	»	4.400:—
flyttning av Önsta ladugård till Tjärmyran	»	15.000:—
utläggning av Hågestavägen:		
marklösen	kr. 2.500:—	
vägarbete	» 2.000:—	» 4.500:—
upplåtelse av fri grustäkt å stadens mark, 16,000 kbm. å 1 kr. per kbm.		» 16.000:—
		<u>Summa kr. 402.200:—</u>

Beträffande stadens uppoffringar hade stadsfullmäktige i skrivelsen den 23 januari 1926, bland annat, framhållit, hurusom samhällets hela kommunala politik varit baserad på den förutsättningen, att det till samhället förlagda truppförbandet skulle vara av en storlek, som vid tiden för 1905 års kontrakt varit den vanliga för truppförband av motsvarande slag, samt att i en del fall besluten inom vederbörande kommunala korporation direkt framtvungits av regementets storlek och omfattning. Fullmäktige hade i detta avseende framhållit en utbyggnad av elektricitetsverket och ny kraftstation, betingande en sammanlagd kostnad av omkring 500,000 kronor. Tidigare hade vattenledningsanläggningen, närmast för att kunna tillfredsställa regementets behov, dragit en kostnad av cirka 225,000 kronor. Fullmäktige hade vidare påpekat, att även övriga kommunala beslut, exempelvis stadens insatser för bostadsbyggandet, stadsplanereglering, kommunala mellanskolans successiva påbyggnad med fullständigt gymnasium på stadens bekostnad m. m., mer eller mindre direkt sammanhängande med regementets förläggning i staden.

I gengäld för de kostnader, som regementets förläggning på sätt nu nämnts medfört för Sollefteå, hade samhället haft åtskilliga fördelar av förläggningen. i främsta rummet skatteintäkter under den tid, regementet varit förlagt till platsen. Inflyttningen av regementet hade börjat år 1910, då kasernerna blivit färdigställda, men först under år 1913, från och med vilket år regementets område blivit införlivat med Sollefteå köping, syntes vederlaget för nyssberörda kostnader hava kommit samhället fullt ut till godo. Av den tidigare återgivna tablån framginge, att den fast anställda personalen vid regementet kunde beräknas hava uppgått till 389 man enligt 1901 års härordning och 333 man enligt 1914 års, samt att sammanlagda antalet officerare och underofficerare enligt dessa härordningar utgjort respektive 85 och 92. Avlöningsförmånerna i en stat enligt 1901 års härordning — utan det tillägg av 75 procent, varmed

höjning skett i tablån — uppginge till i runt tal 342,000 kronor och avlöningsförmånerna i de senare årens stater enligt 1914 års härordning, inberäknat dyrtidstillägg, till 806,000 kronor. Den kommunalskatt, som utgått i Sollefteå sedan förläggningen genomfördes, hade per bevillningskrona utgjort lägst 4 kronor 40 öre, år 1915, och högst 9 kronor 64 öre, år 1919.

Folkmängden i Sollefteå hade den 1 januari 1926 utgjort 2,690 personer. Den inkomst, varå utskylder år 1926 utdebiterats till staden, hade uppgått till 3,199,000 kronor och det samma år utdebiterade beloppet till 255,910 kronor. Samhället hade erhållit stadsrättigheter från och med den 1 januari 1917.

Kasernkommittén övergår härefter till en redogörelse för det uppgjorda förslaget till *överenskommelse med Sollefteå stad*. Härutinnan anför kommittén följande.

För beredande av ersättning åt Sollefteå stad för de förluster, som uppkomme för staden med anledning därav, att Västernorrlands regemente skulle erhålla begränsad organisation, hade kommittén inlett förhandlingar med staden. Härvid hade staden till en början begärt ersättning för engångsutgifter med 500,000 kronor, för minskade inkomster av vatten och elektricitet med 374,000 kronor samt för reduceringen av skatteintäkter med 280,000 kronor. Beträffande de indirekta förluster, som komme att uppstå, hade staden förklarat, att då desamma svårligen läte sig beräkna i penningar, de lämpligen, i den mån det överhuvud vore möjligt, syntes böra täckas genom förläggandet till staden av någon annan större statlig institution.

De sålunda framställda anspråken hade kommittén funnit uppenbarligen sakna fog. Under förhandlingarnas gång hade staden också frånträtt desamma. I stället hade av kommittén väckts förslag, att kronan skulle bereda staden ersättning för uppstående förluster genom reglering av gällande pris å vatten och elektrisk ström. Därjämte hade staden hemställt, att kronan måtte å staden kostnadsfritt överlåta ett närmare angivet område av regementets övningsfält.

1905 års kontrakt om förläggning till Sollefteå av Västernorrlands regemente (se Bil. C) upptoge i §§ 7 och 8 bestämmelser om pris å vatten och elektrisk ström. I nämnda paragrafer föreskrevs sålunda skyldighet för Sollefteå köping att tillhandahålla regementet vatten och elektrisk ström till samma pris, som större avnämare därav inom köpingen erlade, dock att priset ej finge överstiga å vatten 12 öre per kubikmeter och å elektrisk ström 3 öre per hektowattimme (= 30 öre per kilowattimme).

Enligt reglemente för Sollefteå stads vattenverk, antaget av stadsfullmäktige den 29 januari 1926, utginge avgiften för vatten enligt mätare med 40 öre per kubikmeter vid årlig förbrukning intill 1,000 kubikmeter. Vid större förbrukning ägde styrelsen medgiva lägre pris. På grund av nyssnämnda bestämmelse i 1905 års kontrakt erlade regementet i huvudsak 12 öre per kubikmeter för det vatten, som regementet använde. Vattenförbrukningen vid regementet och de för vattnet erlagda avgifterna under kalenderåren 1921—1925 framginge av följande av staden lämnade uppgifter:

1921	.....	62,882	kbm.	7,745	kr.	88	öre
1922	.....	81,808	»	9,826	»	12	»
1923	.....	48,083	»	5,860	»	84	»
1924	.....	50,760	»	6,091	»	24	»
1925	.....	56,203	»	6,736	»	36	»

För elektrisk ström betalades från och med år 1926 enligt av stadsfullmäktige fastställd taxa per kilowattimme 40 öre för belysningsändamål, 25 öre för motordrift och 5 öre för hushållsändamål och uppvärmning. Beträffande leveransen till regementet funnes ett särskilt kontrakt upprättat mellan rege-

mentet och staden av den 30 juni 1925, gällande tillsvidare med ett års uppsägning per den 30 juni. Där i stadgades ett pris, per kilowattimme räknat, av 30 öre för ström till belysning, 15 öre för ström till motordrift och 4 öre för ström till värmeanläggning, uttagen under tiden mellan kl. 9 e. m. och kl. 4 e. m. påföljande dygn. Under kalenderåren 1921—1925 hade regementet enligt stadens uppgifter förbrukat ström till den myckenhet, som nedan angäves, och därför erlagt följande avgifter:

1921	.....	68,362	kwt	à	25	öre	per	kwt	.....	17,090	kronor	
1922	.....	75,617	»	à	30	»	»	»	.....	22,685	»	
1923	.....	83,817	»	à	30	»	»	»	.....	25,145	»	
1924	{	.....	80,810	»	à	30	»	»	}	.....	25,153	»
		.....	6,067	»	à	15	»	»				
1925	{	.....	81,612	»	à	30	»	»	}	.....	26,124	»
		.....	10,939	»	à	15	»	»				

Den av staden vid förhandlingarna slutligen gjorda hemställan beträffande priserna å vatten och elektrisk ström innebure, att de i 1905 års kontrakt bestämde maximiprisen skulle bortfalla och kronan i stället erlægga samma pris som större avnämare i staden med undantag av industriella anläggningar, dock att kronan städe skulle erhålla rabatt med 25 procent å vattenpriset och med 12½ procent å elektricitetspriset. Då de ovan anförda i allmänhet gällande priserna skulle läggas till grund för de avgifter, regementet hade att erlægga, därest förslaget genomfördes, komme förslagets realiserande att medföra en höjning av den nuvarande vattenavgiften från 12 öre till 30 öre per kubikmeter samt av priset å elektrisk ström för belysning och motordrift från 30 respektive 15 öre till 35 respektive 21.9 öre per kilowattimme. Därest dessa priser hade tillämpats under åren 1921—1925 skulle kronan för vatten och elektrisk ström, utöver de erlagda avgifterna, hava betalat följande belopp:

Kalenderår	Merkostnad för				Summa merkostnad kronor
	vatten		elektrisk ström		
	kronor		kronor		
1921	11,118	72	6,836	20	17,954 92
1922	14,716	28	3,780	85	18,497 13
1923	8,564	06	4,190	65	12,754 71
1924	9,136	76	4,458	97	13,595 73
1925	10,124	54	4,835	13	14,959 67

Den ökning av avgifterna, som i verkligheten komme att inträda med den föreslagna prisförhöjningen, kunde emellertid antagas skola ej oväsentligt understiga de i tablån anförda siffrorna. Anledningen härtill vore den, att konsumtionen av såväl vatten som elektrisk ström framdeles torde bliva lägre än vad den hittills varit. Uppgifterna å förbrukningen under åren 1921—1925 av nämnda förnödenheter avsåge nämligen även fjärde intendenturkompaniet, som varit provisoriskt erlagt i Sollefteå men nu skulle indragas. Och på grund av den reducering, regementets manskapsstyrka skulle undergå, samt den förkortning av utbildningstidens längd, som komme att inträda, måste regementets behov av dessa förnödenheter minskas. Att i siffror med någon större grad av tillförlitlighet angiva, huru stor förbrukningen komme att bliva, vore emellertid ej möjligt, då konsumtionen berodde av flera ovissa faktorer och den inverkan, berörda förändringar kunde komma att utöva, vore svår att beräkna.

Redan nu växlade konsumtionen, på sätt förenämnda uppgifter för åren 1921—1925 gäve vid handen, avsevärt år från år.

Vad därefter anginge förslaget om överlåtelse å staden av viss mark, hade staden vid förhandlingarna hemställt, att staden skulle erhålla ett område i nordöstra delen av övningsfältet, sträckande sig från dess östra gräns västerut längs järnvägen Sollefteå—Härnösand till Övergårds station. Detta område, utgörande i längd omkring 600 meter och i bredd omkring 100 meter, vore till sin västligaste del, i längd omfattande omkring 200 meter, beläget å mark, som kronan före 1905 års kontrakt med Sollefteå köping genom köp av enskild person förvärvat, medan återstoden tillhörde den jord, som köpingen genom nämnda kontrakt upplåtit till kronan. Värdet av området kunde skattas till 2.000 kronor per hektar. Enligt stadens uppgift vid förhandlingarna hade staden för avsikt att använda området till tomter för industriella anläggningar, därtill området skulle särskilt lämpa sig på grund av närheten till Övergårds station.

Då kasernkommittén haft att pröva de sålunda framställda förslagen om ersättning åt Sollefteå i anledning av Västernorrlands regementes begränsade organisation, hade särskilt fog syntts föreligga för staden att framställa anspråk å kompensation. Staden hade sålunda fullgjort betydande direkta prestationer för regementets förläggning till platsen, och de av förläggningen föranledda mera indirekta kostnaderna hade jämväl varit avsevärda. I förhållande härtill tedde sig det vederlag, staden hittills haft av regementet, jämförelsevis ringa. Vidare vore Sollefteå den till folkmängden minsta garnisonsorten i riket, och samhället hade helt nyligen förvärvat stadsrättigheter. Begränsningen av regementet torde jämväl komma att i viss mån ofördelaktigt inverka å stadens ekonomi, även om reduceringen icke finge de menliga följder, som staden syntes hava föreställt sig.

Av förslagen om ersättning åt staden — reglering av priserna å vatten och elektrisk ström samt överlåtelse å staden av viss mark — vore det förstnämnda förslaget av den största betydelsen. Om också kronan vid ett antagande av förslaget icke skulle få vidkännas en så avsevärd ökning av avgifterna, som tablån här ovan utvisade, syntes i allt fall en ganska stor merkostnad vara att förvänta. Särskilt bleve detta förhållandet med vattenavgifterna. Men att ökningen av nämnda avgifter kunde beräknas bliva så stor berodde därpå, att kronan för vattnet erlade en i förhållande till stadens övriga förbrukare med mätare å sin konsumtion synnerligen låg avgift. Det syntes sannolikt, att denna avgift — 12 öre per kubikmeter — understeg stadens självkostnadspris. Någon uppgift härå hade ej kunnat erhållas, men från stadens sida hade uppgivits, att vid beräkning av en amortering efter 6 procent vattenverkets inkomster ej försloge att täcka utgifterna. Under sådana förhållanden syntes en höjning av vattenavgifterna i och för sig vara befogad, och så mycket större skäl torde förefinnas för att i ersättningsväg medgiva en dylik höjning. Huru stor höjningen borde vara, därom kunde naturligen råda olika meningar. Men kronan syntes ej hava anledning motsätta sig ett förslag, vilket innebure en så pass betydande förmån för kronan i förhållande till övriga förbrukare av vatten med mätare å sin konsumtion, som en rabatt av 25 procent å det vanliga priset utgjorde. Visserligen skulle bland de större förbrukarna ej inräknas industriella anläggningar, men det oaktat torde kronan vara försatt i en ganska gynnad ställning. Även i fråga om priset å elektrisk ström innebure förslaget en rabatt för kronan. Rabatten vore väl lägre än rabatten å vattenpriset, men å andra sidan vore höjningen av det nuvarande elektricitetspriset avsevärt mindre än höjningen av vattenpriset. Någon erinran mot det föreslagna elektricitetspriset syntes därför ej heller vara att framställa.

Däremot hade kommittén icke ansett sig kunna tillmötesgå stadens framställning om markförvärv i hela dess vidd. Enligt kommitténs mening borde det begärda området med undantag av den del, som ej förut tillhört staden, vara tillfyllest såsom ytterligare ersättning i anledning av regementets begränsade organisation. Staden hade ock sedermera förklarat sig åtnöjas med det sålunda reducerade området. Då regementets övningsfält hittills omfattat ungefär 227 hektar och den ifrågavarande marken, som innehölle omkring 4 hektar, vore belägen i en utkant av fältet, torde något hinder ur militär synpunkt icke möta mot överlåtelsen.

Den ersättning, som kommittén sålunda funnit böra tillkomma staden, hade närmare angivits i en med staden träffad överenskommelse (se Bil. A), upptagande tre moment: A, B och C.

I första momentet meddelades de bestämmelser, som erfordrats i anledning av den överenskomna förändringen beträffande avgifterna för vatten och elektrisk ström. Momentet innehölle ny lydelse av de båda stadganden, §§ 7 och 8, i 1905 års kontrakt angående regementets förläggning (jfr bil. C), som reglerade stadens skyldighet att leverera nämnda förnödenheter till regementet. Ändringen vore avsedd att träda i tillämpning den 1 oktober 1927. På hemställan av staden hade i § 7 upptagits ett stadgande av den innebörd, att därest staden beviljade Västernorrlands läns landsting rabatt för vatten till dess sjukvårdsinrättningar, det sålunda bestämda priset icke skulle läggas till grund för beräkningen av den avgift, regementet hade att betala för vattnet.

Moment B innehölle stadgande om överlåtelse till staden av förut angivna område om ungefär 4 hektar av övningsfältet. I momentet lämnades en närmare beskrivning av områdets gränser, hänförande sig till upprättad kartskiss. Tillträdestiden vore satt till den 1 juli 1928.

Stadgandet i moment C vore föranlett av det mellan kommittén, å kronans vägnar, samt Västernorrlands läns landsting upprättade avtalet, enligt vilket landstinget skulle förvärva vissa å Sollefteå gamla lägerplats belägna byggnader, som förut använts till sjukhus, för att där inreda en anstalt för något socialt ändamål. I stadgandet ålades staden skyldighet att på sätt, som funnes angivet i berörda avtal, tillhandahålla landstinget för anstaltens räkning vatten och elektrisk ström till samma priser, som gällde för regementet. Sett i samband med detta avtal, däri landstinget berättigades att anknypa ledningar för vatten och elektrisk ström till de för regementets räkning framdragna ledningarna, innebure stadgandet skyldighet för staden att till anstalten leverera nämnda förnödenheter allenast i den mån de till regementet nu framdragna ledningarna medgäve dylik leverans.

Slutligen har kasernkommittén beträffande det uppgjorda förslaget till *avtal med Västernorrlands läns landsting* anfört följande.

Det med landstinget upprättade avtalet hade sin grund i ett av staden vid förhandlingarna i ersättningsfrågan väckt förslag. De avsedda byggnaderna, vilka stått obegagnade sedan nytt sjukhus år 1921 färdigställdes för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår, bestode av en huvudbyggnad om tio rum, två fristående paviljonger och en köksbyggnad. Byggnaderna vore uppförda av trä och ej vinterbonade. De vore belägna i östra delen av regementets övningsfält nära Övergårds järnvägsstation och icke långt från det område, som staden skulle återfå. Vid förhandlingarna i ersättningsfrågan hade staden föreslagit, att dessa byggnader skulle användas för något socialt ändamål. Staden hade framhållit, att förläggandet i byggnaderna av ett sjukhus eller annan dylik inrättning i sin mån kunde bidra till att motverka de förluster, reduceringen av regementet komme att medföra för samhället. I anledning av

det sålunda framställda förslaget och med hänsyn till angelägenheten såväl att byggnaderna åter komme till nytta som att kronan befriades från underhållskostnaderna, hade kommittén hänvänt sig till landstinget med förfrågan, huruvida landstinget vore villigt att av kronan köpa byggnaderna och där inreda ett hem för kroniskt sjuka, varav behov förefunnes inom länet, eller ock någon anstalt för annat socialt ändamål. Efter förhandlingar mellan kommittén och landstinget hade ifrågavarande avtal upprättats (se Bil. B).

§ 1 i detta avtal innehöller stadgande om överlåtelse å landstinget av berörda byggnader jämte ett å en bifogad karts-kiss närmare angivet område däromkring av högst tre hektar. Med hänsyn till övningsfältets omfattning syntes någon olägenhet icke uppkomma för regementet av den ytterligare minskning av nämnda fält, som nu förevarande områdes upplåtande skulle innebära.

§ 2 upptog bestämmelser om köpeskillingen samt om det ändamål, vartill byggnaderna skulle användas. Marken skulle betalas efter 2,000 kronor per hektar, till vilket belopp dess värde uppskattats. Vad priset å byggnaderna beträffade, hade landstingets representant från början ställt sig ovillig till att landstinget erlade någon betalning för dem. Från landstingets sida hade framhållits, att byggnaderna vore i synnerligen bristfälligt skick och att betydande kostnader måste nedläggas ej blott å byggnaderna för att sätta dem i fullgott stånd utan även å anläggningen i övrigt för att bringa densamma i ett sådant skick, att den på ett tillfredsställande sätt kunde fylla sin uppgift som sjukhus jämväl under den kallare årstiden. De sålunda anförda omständigheterna hade syntes kommittén äga visst fog, och hade kommittén med hänsyn härtill ansett, att en köpeskillning å 6,000 kronor skulle kunna av kronan godtagas. I § 2 bestämdes därför priset å byggnaderna till nämnda belopp.

Enligt föreskrift i § 3 skulle särskild avhandling, sedan avstyckning av ifrågavarande område verkstälts, upprättas mellan kronan och landstinget angående fastighetens överlåtande. Tiden för tillträdet vore i § 8 angiven till den 1 juli 1927 eller den senare tidpunkt, som efter särskild överenskommelse kunde bliva bestämd; vid tillträdet skulle köpeskillingen betalas. Det åläge landstinget enligt § 7 att bestrida kostnaderna för fastighetens inhägnande.

I § 4 berättigades landstinget att framdraga avloppsledningar över kronans angränsande markområde, och § 5 stadgade rätt för landstinget att anknäta ledningar för vatten och elektrisk ström till de för Västernorrlands regementes räkning framdragna ledningarna. Sistnämnda paragraf innehöller tillika en erinran om stadens åtagande i moment C av överenskommelsen med kronan i ersättningsfrågan att tillhandahålla landstinget vatten och elektrisk ström till samma priser som regementet. I § 6 meddelades föreskrift, att vissa vägar finge begagnas för den överlåtna fastigheten.

Över kasernkommitténs förevarande förslag hava utlåtanden avgivits av chefen för Västernorrlands regemente, chefen för sjätte arméfördelningen samt arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement.

Chefen för
Västernorrlands
regemente.

Chefen för Västernorrlands regemente har anfört i huvudsak följande.

Enär den å Sollefteå läger befintliga sjukhusanläggningen numera icke vore behöflig för regementet och den dessutom droge avsevärda kostnader i underhåll och bränsle, samt södra delen av det till försäljning till landstinget föreslagna området av övningsfältet vore mindre lämplig för övningar, hade regementschefen ej något att erinra mot kasernkommitténs förslag i vad avsåge avtalet med landstinget.

Beträffande kommitténs förslag i övrigt ville regementschefen framhålla, att regementet för sin utbildning vore till allra största delen hänvisat till övningsfältet, när utanför detta befintlig öppen terräng låge i sådan jordbrukskultur, att densamma endast vintertid finge beträdas, för såvitt det icke skulle medföra betydande kostnader. På grund härav hade varje del av regementets välbelägna område sitt ändamål att fylla, och gällde detta icke minst det till överlåtelse till staden föreslagna området å övningsfältets nordöstra del, vars betydelse ur övningssynpunkt ännu mera ökades, därest sjukhusområdet komme att försäljas. Terrängen å denna del av övningsfältet vore för vissa övningar den bästa, som fältet hade att erbjuda. Skulle båda de ifrågakvarande områdena undandragas regementet, komme den synnerligen välbelägna delen öster om vägen från Sollefteå läger till Övergårds station att bliva i det närmaste värdelös för alla sammanhängande i öst-västlig riktning gående övningar, när endast en icke fullt 100 meters lucka komme att förefinnas mellan områdena i fråga.

Sollefteå stads industri vore till allra största delen förlagd till själva staden, och endast tvenne fabriksanläggningar vore belägna i den utkant av staden, som gränsade intill den till överlåtelse till staden avsedda delen av exercisfältet. Det syntes därför regementschefen, att icke något som helst behov för stadens del förelåge, varken för närvarande eller i framtiden, att utöka dess redan tillräckligt stora och ännu obebyggda områden norr om järnvägen intill Ångermanälven, vilka vore belägna på samma sida om järnvägen som fabriksanläggningarna. Järnvägen hade hittills varit den klart angivna gränslinjen i norr för regementets område, och vore det ur flera synpunkter påkallat, att icke någon vidare avsnöring gjordes söder om järnvägen än av området omkring sjukhusbyggnaderna.

Det förelåge visserligen icke något tvivel om att staden genom regementets reducering komme att lida avbräck i fråga om inkomster, och det syntes regementschefen naturligt, att staden härför erhöles någon kompensation, men ansåge han det icke lämpligt, att denna från statens sida gäves på bekostnad av regementets exercisfält, som vore lika behöfligt nu som före regementets reducering. Regementschefen funne det vida lämpligare, att kontant ersättning bereddes staden till belopp, motsvarande värdet av ifrågakvarande markområde, eller omkring 8,000 kronor.

I fråga om den elektriska energien till regementet, hade mellan regementet och staden nytt avtal träffats så sent som år 1925 efter en taxa, som på goda grunder finge anses skäligen. Enligt kasernkommitténs förslag till avtal komme emellertid regementet att få erlägga en avgift av 35 öre per kilowattimme belysningsström och 21.9 öre per kilowattimme motorström, eller en meravgift av respektive 5 och 6.9 öre per kilowattimme, förorsakande en årlig utgiftsökning (enligt 1925—1926 års förbrukning) av 3,691 kronor 10 öre för belysningsström och 1,048 kronor 30 öre för motorström, eller sammanlagt 4,739 kronor 40 öre per år.

Beträffande vatten hade förbrukningen sistlidna räkenskapsår utgjort 50,537 kubikmeter, vadan vattenavgiften enligt kommitténs förslag till överenskommelse och efter nu gällande taxa skulle komma att utgå med 30 öre per kubikmeter eller 18 öre mera per kubikmeter än för närvarande, och skulle härigenom förorsakas en merkostnad av 9,096 kronor 66 öre per år.

Det syntes regementschefen, att någon avsevärdare nedgång i förbrukningen av elektricitet och vatten, med beräknade tjänstgöringsförhållanden, icke vore att vänta i annan mån än på grund av fjärde intendenturkompaniets indragning, som kunde beräknas medföra en nedgång av 10 % av belysningsströmförbrukningen och 5 % av vattenförbrukningen; härigenom skulle ifrågakvarande merkostnader reduceras med respektive 369 kronor 1 öre och 454 kronor 83 öre, vadan de slutliga merutgifterna per år skulle utgöra 13,012 kronor 22 öre.

Sollefteå stads verkliga kostnader per kilowattimme energi och kubikmeter vatten vore icke av regementschefen kända, men beträffande energi syntes kostnaden kunna jämföras med de avgifter, den till staden jämväl förlagda trängkären under motsvarande förhållanden erlade till Sollefteå sockens elektricitetsverk, eller 23 öre per kilowattimme belysningsström och 15 öre per kilowattimme motorström (i genomsnitt för räkenskapsåret 1924—1925). Med utgående från dessa siffror utgjorde regementets merkostnad per år enbart för elektrisk energi med en beräknad förbrukning av 60,000 kilowattimmar belysningsenergi (en summa som efter fjärde intendenturkompaniets indragning komme att uppnås) och 11,000 kilowattimmar motorenergi 7,959 kronor.

En sådan överbetalning av elektrisk energi och vatten såsom kompensation för minskad militärförläggning, som skulle följa av den föreslagna överenskommelsen, syntes regementschefen under alla förhållanden icke lämplig. Sollefteå stads rätt till ersättning av statsmedel vore enligt regementschefens mening väl grundad, men syntes det honom icke vara förenat med statsnyttan, att ersättningen på föreslaget sätt komme att ställas på en oviss framtid, och ej heller att ett av regementets underhållsanslag drabbades av en utgift, som icke hörde samman med regementets förvaltning.

Chefen för
sjätte armé-
fördelningen.

Chefen för sjätte arméfördelningen har förklarat sig till alla delar instämma i vad regementschefen i ämnet anfört.

Arméförvalt-
ningens forti-
fikations- och
intendents-
departement.

Arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement hava anfört, att departementen beträffande förslaget om återställande till Sollefteå stad av visst markområde anslöte sig till vad de militära myndigheterna i ärendet yttrat, samt att departementen ansåge de föreslagna förhöjda avgifterna för vatten och elektrisk ström oskäligt högt beräknade. Intendentsdepartementet har tillika framhållit, att, därest i ett flertal fall kompensation till städer för minskad militärförläggning skulle utgå i form av förhöjning av kontraherade pris för vatten, gas och elektrisk ström, en ökning av anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden torde bliva ofrånkomlig.

Departements-
chefen.

Genom det år 1905 avslutade kontraktet mellan kronan och dåvarande Sollefteå köping åtog sig nämnda samhälle åtskilliga förpliktelse, vilkas fmlgörande, enligt vad av den lämnade redogörelsen torde framgå, medfört betydande ekonomiska uppoffringar från samhällets sida. Västernorrlands regementes förläggning till Sollefteå har därjämte åsamkat samhället avsevärda indirekta kostnader. I förhållande härtill är, såsom av kasernkommittén framhållits, det vederlag, staden hittills haft av regementet, jämförelsevis obetydligt. Den begränsning av regementets storlek, som 1925 års härordningsbeslut innebär, kommer givetvis att på stadens ekonomi utöva en oförmånlig inverkan, som till följd av stadens ringa folkmängd blir så mycket mera kännbar. Starka billighetsskäl synas mig därför tala för att staden beredes någon kompensation för de förluster, som tillskyndats densamma genom den nya härorganisationen.

Staden är enligt 1905 års kontrakt skyldig att tillhandahålla regementet vatten och elektrisk ström till samma pris, som större avnämare därav inom

staden erlægga, dock ej överstigande 12 öre per kubikmeter vatten och 30 öre per kilowattimme elektrisk ström. Det av kasernkommittén nu framlagda förslaget till överenskommelse innebär den lättnaden för staden, att de i kontraktet en gång för alla fixerade, i förhållande till nuvarande penningvärde alltför låga maximiprisen skulle bortfalla och kronan i stället erhålla rabatt med 25 respektive 12^{1/2} procent å det pris för vatten respektive elektrisk ström, som erlægges av andra större avnämare än industriella anläggningar. Den undantagsställning, som sålunda avsetts att kunna tillerkännas industriella anläggningar, sammanhänger enligt vad jag inhämtat med stadens strävan att genom beviljande av särskilda förmåner stimulera den industriella utvecklingen inom samhället.

I olikhet mot de i ärendet hörda myndigheterna anser jag det vara till fullo befogat, att en omreglering av grunderna för beräkandet av avgifterna för vatten och elektrisk ström i förevarande fall äger rum på sätt här föreslagits. Därav föränledes visserligen en ökning av utgifterna under bränsleanslaget, men denna kostnadsökning kommer, till följd av begränsningen av regementets organisation, säkerligen icke att uppgå till så stort belopp, som av regementschefen beräknats. Det torde för övrigt kunna ifrågasättas, huruvida — oavsett de särskilda skäl, som i detta fall kunna åberopas för ett tillmötesgående av de framställda kraven på gottgörelse — det kan anses lämpligt, att staten motsätter sig varje ändring i dylika, på obestämd tid ingångna avtal, innefattande prisbestämmelser, som grundats på ett helt annat penningvärde än det numera rådande.

Enligt det föreliggande förslaget till överenskommelse med Sollefteå stad skall vidare kronan till staden utan vederlag överlåta ett område av omkring 4 hektar utav regementets övningsfält. De i ärendet hörda myndigheterna hava gjort gällande, att avskiljandet från övningsfältet av ifrågavarande markområde skulle medföra vissa olägenheter i avseende å de militära övningarna. Med hänsyn bland annat till markrådets ringa omfattning i jämförelse med övningsfältets totala ytvidd, som enligt kasernkommitténs uppgift utgör ungefär 227 hektar, synes mig emellertid någon avgörande betydelse icke kunna tillmätas myndigheternas invändningar i förevarande avseende. Vid sådant förhållande och då det måste anses vara för staden av stor vikt att komma i besittning av området, vilket särdeles väl lämpar sig till tomter för industriella anläggningar, har jag funnit mig böra tillstyrka den ifrågasatta marköverlåtelsen.

Vad slutligen beträffar det föreslagna avtalet med Västernorrlands läns landsting angående överlåtelse till landstinget av ett område om högst 3 hektar av övningsfältet jämte de därå belägna sjukhusbyggnaderna, hava myndigheterna häremot icke framställt några erinringar. Såsom förut nämnts, avses byggnaderna att användas för en sjukvårdsanstalt eller för annat socialt ändamål. Vid den prövning, jag underkastat detta förslag till avtal, har jag funnit detsamma vara av beskaffenhet att kunna för kronans del godtagas. De på grund av bestämmelserna i avtalet inflytande försäljningsmedlen torde, i överensstämmelse med vad i liknande fall tidigare skett, böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förut omförmälda den 14 och den 21 december 1926 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Sollefteå stad, å andra sidan, ingångna preliminära överenskommelse (Bil. A) samt den 9 och den 21 december 1926 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Västernorrlands läns landsting, å andra sidan, ingångna preliminära avtal (Bil. B);

dels ock medgiva, att de jämlikt sistnämnda avtal inflytande försäljningsmedlen må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Georg Z. Topelius.

Bil. A.

Med anledning av att Västernorrlands regemente jämlikt 1925 års beslut i försvarsfrågan från hösten 1927 skall erhålla begränsad organisation träffas härmed mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, samt Sollefteå stad, å andra sidan, följande överenskommelse:

A.

I det kontrakt, som den 6 och den 26 juli 1905 upprättats mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement samt Sollefteå köping genom dess kommunalnämnd, skola de i §§ 7 och 8 intagna bestämmelserna om skyldighet för Sollefteå köping (= Sollefteå stad) att tillhandahålla Västernorrlands regemente vatten och elektrisk ström m. m. från och med den 1 oktober 1927 erhålla följande ändrade lydelse:

»§ 7.

Sollefteå stad förbinder sig att alltjämt i fullgott skick underhålla de till Västernorrlands regementes kaserntomt framdragna ledningar för vatten och avlopp samt att tillhandahålla regementet vatten till samma nettopris, som större avnämare därav inom staden (med undantag av industriella anläggningar) erlägga per kubikmeter, dock att regementet å nämnda pris städse skall erhålla 25 procents rabatt. Stadens skyldighet att i fråga om tillhandahållandet av vatten åt regementet tillse, att vattentrycket bliver så kraftigt, att vattnet kan inom kaserntomten tryckas upp till en höjd av åttio meter över havet, skall alltjämt bestå.

Vad i denna paragraf stadgats om skyldighet för staden att tillhandahålla regementet vatten till visst nettopris samt att å detta pris städse lämna regementet 25 procents rabatt utgör icke hinder för staden att bevilja Västernorrlands läns landsting rabatt å dylikt nettopris för till landstingets sjukvårdsinrättningar i Sollefteå levererat vatten.

§ 8.

Staden förbinder sig att alltjämt underhålla den till kaserntomtens gräns framdragna ledningen för elektrisk belysning, samt att tillhandahålla regementet elektrisk ström till samma nettopris, som större avnämare därav inom staden (med undantag av industriella anläggningar) erlägga, dock att regementet å nämnda pris städse skall erhålla 12¹/₂ procents rabatt.»

B.

Kronan skall till Sollefteå stad utan ersättning återställa en del av det markområde, som enligt 1905 års kontrakt överlåtits till kronan för Västernorrlands regementes räkning, nämligen den nordöstra delen av övningsfältet med en areal av cirka 4 hektar gränsande i norr 400 meter mot järnvägen Sollefteå—Härnösand, i öster 100 meter mot Nylands bys ägor till en punkt betecknad a, i väster 100 meter mot Västernorrlands regementes nuvarande övningsfält till en punkt betecknad b och i söder till en linje, som förenar punkterna a och b.

Sedan avstyckning av det markområde, som skall till staden återställas, ägt rum, skall särskild avhandling upprättas mellan kronan och staden angående fastighetens överlåtande till staden. Markområdet må av staden tillträdas den 1 juli 1928 i då befintligt skick. Kostnaderna för avstyckning av området ävensom lagfart å detsamma bestridas av staden.

C.

Därest Västernorrlands läns landsting enligt särskilt avtal av kronan förvärvar de å Sollefteå gamla lägerplats belägna sjukhusbyggnaderna jämte erforderligt markområde av fastigheten 6 $\frac{1}{4}$ seland Övergård för inredande därstädes av ett sjukhus eller annan social anstalt, förbinder sig staden att på sätt, som finnes angivet i förberörda avtal mellan kronan och landstinget, tillhandahålla landstinget för anstaltens räkning vatten och elektrisk ström till samma priser, som gälla eller framdeles kunna bliva gällande för Västernorrlands regemente.

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena och Sollefteå stad det andra exemplaret.

Stockholm den 21 december 1926.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

Nils Berlin.

Sollefteå den 14 december 1926.

för Sollefteå stad:

Albin Bouvin.

O. Grönqvist.

Georg Clartin.

Per Ödman.

C. G. Timberg.

Bil. B.

Mellan Kungl. Maj:tt och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, samt Västernorrlands läns landsting, å andra sidan, träffas härmed följande avtal:

§ 1.

Kronan överlåter och försäljer till landstinget ett markområde om högst tre hektar av Sollefteå gamla lägerplats ($6\frac{1}{4}$ seland Övergård) jämte de härå belägna sjukhusbyggnaderna, bestående av en huvudbyggnad, två fristående paviljonger och en köksbyggnad. Markområdets gränser skola enligt preliminär överenskommelse utgöras i öster av en där befintlig väg, i norr av en där befintlig häck, i väster av en genom övningsfältet ledande väg och i söder av en där befintlig vall. I längd skall området innehålla i riktning öster—väster cirka 200 meter och i bredd i riktning norr—söder omkring 120 à 140 meter.

§ 2.

För marken skall landstinget till kronan utgiva betalning efter ett pris av 2,000 kronor per hektar.

Sjukhusbyggnaderna, vilka landstinget skall inreda för sjukvårds- eller annat socialt ändamål, skola av landstinget övertagas för ett pris av 6,000 kronor.

§ 3.

Sedan avstyckning av det markområde, som landstinget enligt § 1 skall förvärva av kronan, blivit verkställd, skall särskild avhandling upprättas mellan kronan och landstinget angående fastighetens överlåtande. Kostnaderna för avstyckning och lagfart å området bestridas av landstinget.

§ 4.

Landstinget berättigas att från sjukhusbyggnaderna låta framdraga avloppsledningar över kronans angränsande markområde.

§ 5.

Landstinget äger att anknyta ledningar för vatten och elektrisk ström till de för Västernorrlands regementes räkning framdragna ledningarna. Enligt avtal mellan kronan och Sollefteå stad har staden förbundit sig att tillhandahålla landstinget vatten och elektrisk ström till samma priser, som gälla eller framdeles kunna bliva gällande för dylik leverans till Västernorrlands regemente.

§ 6.

Kronan medgiver, att såväl den till Övergårds station ledande vägen som ock den från sjukhusbyggnaderna västerut till allmänna landsvägen framdragna vägen samt den mindre väg, som finnes anlagd från sjukhuset i riktning mot Västernorrlands regementes nya kaserner, må fritt och obehindrat begagnas för den sålunda överlåtna fastigheten.

§ 7.

Kostnaderna för inhägnande av försålda fastigheten bestridas av landstinget.

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 195 häft. (Nr 228.) 572 27 2

§ 8.

Den försålda fastigheten må av landstinget i befintligt skick tillträdas den 1 juli 1927 eller å den senare tidpunkt, som efter särskild överenskommelse kan bliva bestämd. Köpeskillingen betalas vid tillträdet.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena och Västernorrlands läns landsting det andra exemplaret.

Stockholm den 21 december 1926.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

Nils Berlin.

Härnösand den 9 december 1926.

För Västernorrlands läns landsting:

E. BERGGREN.

Ragnar Stattin.

Bil. C.

Kontrakt.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 12 maj 1905 förordnat, att Kungl. Västernorrlands regemente skall förläggas till Sollefteå köping, så snart kasernetablissemang för regementet blivit därstädes uppfört, samt för den skull bemyndigat Kungl. arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet att med köpingen ingå avtal angående upplåtelse av mark till plats för kasernetablissemang och övningsfält m. m. enligt av köpingen gjorda erbjudanden och villkor, har mellan Kungl. arméförvaltningen och Sollefteå köping träffats följande överenskommelse:

1:o.

Sollefteå köping upplåter härigenom till Kungl. Maj:t och kronan utan ersättning och med full äganderätt gravationsfritt det å härvid fogade karta med röd begränsningslinje omslutna ägoområdet med därå nu befintlig skog, att användas dels till plats för kasernetablissemang och dels till övningsfält för Västernorrlands regemente, med rätt för kronan att tillträda den till plats för kasernetablissemangen avsedda, å nämnda karta inom grön linje omslutna delen av området genast efter upplåtelseavtalets ingående och den övriga delen därav den 14 mars 1908.

2:o.

Köpingen förbinder sig att utan kostnad för kronan ombesörja, att all odlad mark å sistnämnda del av ägoområdet varder senast under hösten 1906 igenlagd och besädd till gräsvall.

3:o.

Köpingen förbinder sig att å nedannämnda tider och mot angivna pris tillhandahålla kronan följande lägenheter i lika gott skick, vari de nu finnas, nämligen:

den 1 april 1906: rättarebostaden vid Önsta mot	7,500	kr.	
och den 14 mars 1908: å Kraftstorp, mangårdsbyggnad och			
ett uthus mot	2,000		>
å Holmbergstorp d:o d:o mot	2,000		>
å Vikbergstorp d:o d:o mot	1,500		> samt
å Berglundstorp d:o d:o mot	2,000		>

4:o.

Köpingen förbinder sig att hava bortfört den gamla ladugården vid Önsta inom en månad efter upplåtelseavtalets ingående samt stall och övriga ladugårdsbyggnader därstädes senast den 1 april 1906, ävensom att senast den 1 oktober 1908 hava bortfört samtliga återstående byggnader, belägna inom det område, som den 14 mars samma år skall till kronan överlämnas, samt avröjt och planerat byggnadsplatserna.

5:o.

Köpingen förbinder sig att, då det åligger densamma att i och för markkupplåtelsen förvärva de delar av ifrågavarande ägoområden, till vilka köpingen icke är ägare, samt att frigöra såväl dessa delar som det övriga området från därå till äventyrs vilande gravationer, men hinder härför möjligen kunna

komma att för köpingen möta, så att större eller mindre del av ägoområdet måste av kronan exproprieras, i sådant fall ersätta kronan alla de utgifter, av vad slag de vara månde, som därigenom förorsakas kronan.

6:o.

Köpingen förbinder sig att senast den 1 april 1906, utan ersättning, till kronan överlämna den vattenledning, som är anlagd mellan Sollefteå bruks å och de nu på Önstaplatån befintliga byggnaderna, samt att, likaledes utan ersättning, medgiva kronan rätt att framdraga avloppsledning från kaserntomten utmed och öster om köpingens östra gräns ned till Ångermanälven.

7:o.

Köpingen förbinder sig att, senast inom sex månader efter det vattenledningsverk i Sollefteå blivit av köpingen anlagt, kostnadsfritt för kronan hava till kaserntomtens gräns framdragit ledningar för vatten och avlopp samt att sedermera i fullgott skick underhålla dessa ledningar ävensom att tillhandahålla regementet vatten till samma pris, som större avnämare därav inom köpingen erlægga, dock icke överstigande tolv öre per kubikmeter; och skall i fråga om framdragandet av vattenledningen samt tillhandahållandet av vatten åt regementet iakttagas, att vattentrycket bliver så kraftigt, att vattnet kan inom kaserntomten tryckas upp till en höjd av åttio meter över havet.

8:o.

Köpingen förbinder sig att sex månader efter skedd tillsägelse hava kostnadsfritt för kronan till kaserntomtens gräns framdragit ledning för elektrisk belysning samt att sedermera underhålla denna ledning ävensom att efter den 1 september 1907 tillhandahålla regementet elektrisk ström till samma pris, som större avnämare därav inom köpingen erlægga, dock ej överstigande tre öre per hektowattimme.

9:o.

Köpingen medgiver kronan rätt att från det köpingen tillhöriga, mellan Sollefteå lägers järnvägsstation och Ångermanälven belägna grustaget utan ersättning taga behöfligt grus för uppförandet av kaserntablissemanget samt för kaserntomtens planering och ordnande; dock att grustäktplatsens omfång skall begränsas till ett område av högst en hektar.

10:o.

Köpingen förbinder sig att, så långt utrymmet medgiver, mot stadgad ersättning till vård å köpingens epidemisjukhus emottaga jämväl regementet tillhörande epidemiskt sjuke värnpliktige.

11:o.

Köpingen medgiver, att eventuella militärovningar utan särskild ersättning få äga rum å de icke till enskilt begagnande upplåttna delar av köpingens utmarker, under förbehåll likväl, att detta medgivande icke i ringaste mån får inverka på köpingens fria dispositionsrätt till områdena i fråga, ävensom att köpingens rätt till ersättning för den genom militärovningarna och vad därmed äger sammanhang till äventyrs förorsakade skada bliver köpingen bibehållen.

12:o.

Alla erforderliga handlingar för vinnande av lagfart å ifrågavarande ägoområde i den mån detsamma icke måste genom expropriation förvärvas skola av köpingen kronan tillhandahållas. Kostnaderna för lagfarten bestridas av kronan ensam.

13:o.

Köpingen tillförsäkras, att genom detta upplåtelseavtal icke någon inskränkning göres i Sollefteå bruks och Sollefteå köpings lagliga rätt till användning av Bruksåns vattendrag för flottning och dämning.

14:o.

Kronan medgiver, att nu befintliga vägar till Tjärmyran och Gnun ävensom vägen från Bruksmon till landsvägen utefter västra gränsen av nuvarande lägerplats samt, intilldess Bryggaregatan bliver ordnad, utfartsvägen från Hågesta över järnvägen och ned till landsvägen få fortfarande såsom hittills för bygdens behov begagnas.

15:o.

Köpingen medgives rätt att över det till kronan upplåtna området framdraga ledningar för vatten i enlighet med de närmare föreskrifter Kungl. arméförvaltningen kan meddela.

16:o.

Kronan medgiver, att länslasarettets nuvarande vattenledning med filter får bibehållas. Om ledningen på något ställe framgår över mark, som kommer att användas till byggnadstomt, skall den dock i enlighet med de av Kungl. arméförvaltningen givna anvisningar genom köpingens försorg och på dess bekostnad omläggas.

Av denna upplåtelsehandling äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. arméförvaltningen erhållit det ena samt Sollefteå köping det andra.
Stockholm den 26 juli 1905.

För Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement:

G. C:SON BERGMAN.

Otto Zamore.

AXEL GÖRANSSON.

Sollefteå den 6:te Juli 1905.

För Sollefteå köping
Dess kommunalnämnd
gn. *Ivar Hellström*
enl. beslut

På en gång närvarande vittnen:

Alfred Jeanson.

Hj. Ahlquist.